

Багрянний Іван Павлович (справжнє прізвище — Лозов'яга, Лозов'ягін; псевдоніми: Полярний, Багрянний, Дон Кочерга, Іван Рябовіл, Сергій Рябовіл, С. Дорошенко, П. Січинський, Б. Залуцький, О. Турчин; 19.09(2.10).1906, Охтирка, Україна — 25.08.1963, Шварцвальд, Німеччина, на могилі **Б.** (Новий Ульм) встановлено пам'ятник (1965, скульптор Л. Молодожанін) – видатний громадсько-політичний діяч, український поет, прозаїк, публіцист, журналіст, критик, редактор, художник, видавець. Походив з родини робітника-муляра. **Б.** навчався в церковно-парафіяльній школі в Охтирці (1912-1916), у Вищій початковій школі (1916-1919) та в Охтирській технічній школі (1920-1921), але, не закінчивши її, переходить до Краснопільської художньо-керамічної школи (1922). З 1922 р. починається період трудової діяльності і активного громадсько-політичного життя: завполіт цукроварні, окружний політінспектор в Охтирській міліції, вчитель малювання в колонії для безпритульних і сиріт. 1925 р. вийшов із комсомолу. З 1926 р. **Б.** — студент Київського художнього інституту, але до захисту дипломної роботи не був допущений через національні переконання.

Літературні здібності виявилися у **Б.** ще в дитячі роки: редагував шкільний рукописний журнал «Надія», вирішив стати письменником і увійшов до складу Охтирської філії «Плуг» (від 1924). Серйозні твори **Б.** почав писати з 1925 р., друкуючи їх в журналах «Глобус», «Плужанин», «Всесвіт», «Гарт», «Кіно», «Червоний шлях», «Життя і революція». В 1927 р. входить до літературного об'єднання МАРС (Майстерня революційного слова), в діяльності якого протистояв вульгарній політизації літератури і художньої творчості. Як письменник і поет належав до т. зв. «непролетарських» письменників.

Вперше **Б.** був заарештований 16.04.1932 р. й звинувачений в українському націоналізмі, «в проведенні контрреволюційної агітації» за допомогою своїх літературних творів: поеми «Ave Maria», віршового історичного роману «Скелька», поем «Тінь», «Вандея», «Гутенберг», соціальної сатири «Батіг». З 1933 р. засланий на Далекий Схід, але у 1936 р. тікає з концтабору. 16.06.1938 р. **Б.** заарештований вдруге і перебував у камері смертників у Харківській в'язниці УДБ-НКВС на Холодній Горі.

Звільнений в 1940 р. восени під нагляд в зв'язку з тяжкою хворобою легенів, а головне, згідно формуляру тимчасового звільнення «за недостатністю матеріалів для повторного засудження». **Б.** пішов в українське підпілля на Галичині, працював у референтурі пропаганди, писав пісні на патріотичні теми, статті різноманітного характеру, малював карикатури й плакати агітаційного призначення. Співпрацював з ОУН, виступав перед воїнами УПА на Волині й у Карпатах. Співорганізатор Української головної визвольної ради (липень 1944), розробник її програмних документів. Після еміграції до Словаччини (1944) схоплений німцями під час облави і вивезений на роботи в передмістях Берліна. Згодом переїхав до Інсбрука, Австрії (1945), після війни перебрався до Баварії (Новий Ульм). **Б.** належав до Мистецького укр. руху (МУР), який було засновано в 1945 р. у Фюрті (Німеччина). МУР відіграв важливу роль в об'єднанні зусиль українських письменників, які опинилися за межами України. Засновник і видавець газети «Українські вісті» (1948), видань УРДП: «Наша боротьба», «Наші позиції» видавництва «Україна», «Прометей» (друкують заборонені в СРСР твори українських та зарубіжних митців). Постійно проживав у Німеччині, де вів активну громадсько-політичну і творчу діяльність і разом зі своїми однодумцями Г. Костюком, С. Підгайним та Ю. Лавриненком заснував Українську революційно-демократичну партію (УРДП), Генеральним Секретарем якої обрано Б. Подоляка (Г. Костюка), а в 1948-1963 рр. **Б.** був її незмінним керівником, головою Виконавчого органу Української Національної Ради і заступником президента УНР. **Б.** поєднував ідею національного визволення із України з ідеями соціальної демократії і соціальної справедливості, вважаючи головною рушійною силою такої боротьби робітників, селян, трудову інтелігенцію. Одним з важливих завдань вважав об'єднання «усієї різномовної і різнорідної маси населення України в єдину українську цілісність». **Б.** ініціював створення Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ), «де виховувались би не партійні покручі, а національно-свідоме й висококультурне наше молоде покоління українське». Один з перших у світовій літературі описав систему комуністичного терору.

Коли Україна здобула незалежність, **Б.** було посмертно реабілітовано (1991) і на Батьківщині почала видаватися його творча спадщина. Літературний архів з 1990 р. знаходиться в Українській Вільній Академії наук у США. Лауреат Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1992, посмертно). Найвідоміші твори **Б.**: «Сад Гетсиманський», «Тигролови», «Чому я не хочу вертатися до СРСР?», «Ave Maria», «Людина біжить над прірвою», «Скелька», «Огненне коло», «Буйний вітер», «Меченосці» та ін. Автор «Гімну української молоді», Гімну ОДУМ-у, «Маршу української молоді», музична обробка яких належить Г. Китастому.

Лит.: Войчишин Ю. Іван Багряний: літературно-бібліографічна студія. — Вінніпег-Оттава : Українська Вільна Академія Наук, 1968. — 86 с.; Пономарьов В. Багряний Іван Павлович // Політична енциклопедія / Редкол. Ю. Левенець та ін. — К. : Парламентське ви-во, 2011. — С. 48; Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; редкол.: Ю. І. Римаренко та ін. — К.: Генеза, 1999. — С. 820; Нитченко Д. Літературна спадщина Івана Багряного // Іван Багряний. Листування. У 2 т. — К., 2002; Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. — 516 с.

С. Денисюк